

Economische Verkenningen Metropoolregio Amsterdam 2026

De Balie, 8 september 2026

Henri L.F. de Groot en Arjan Heyma

metropoolregio amsterdam

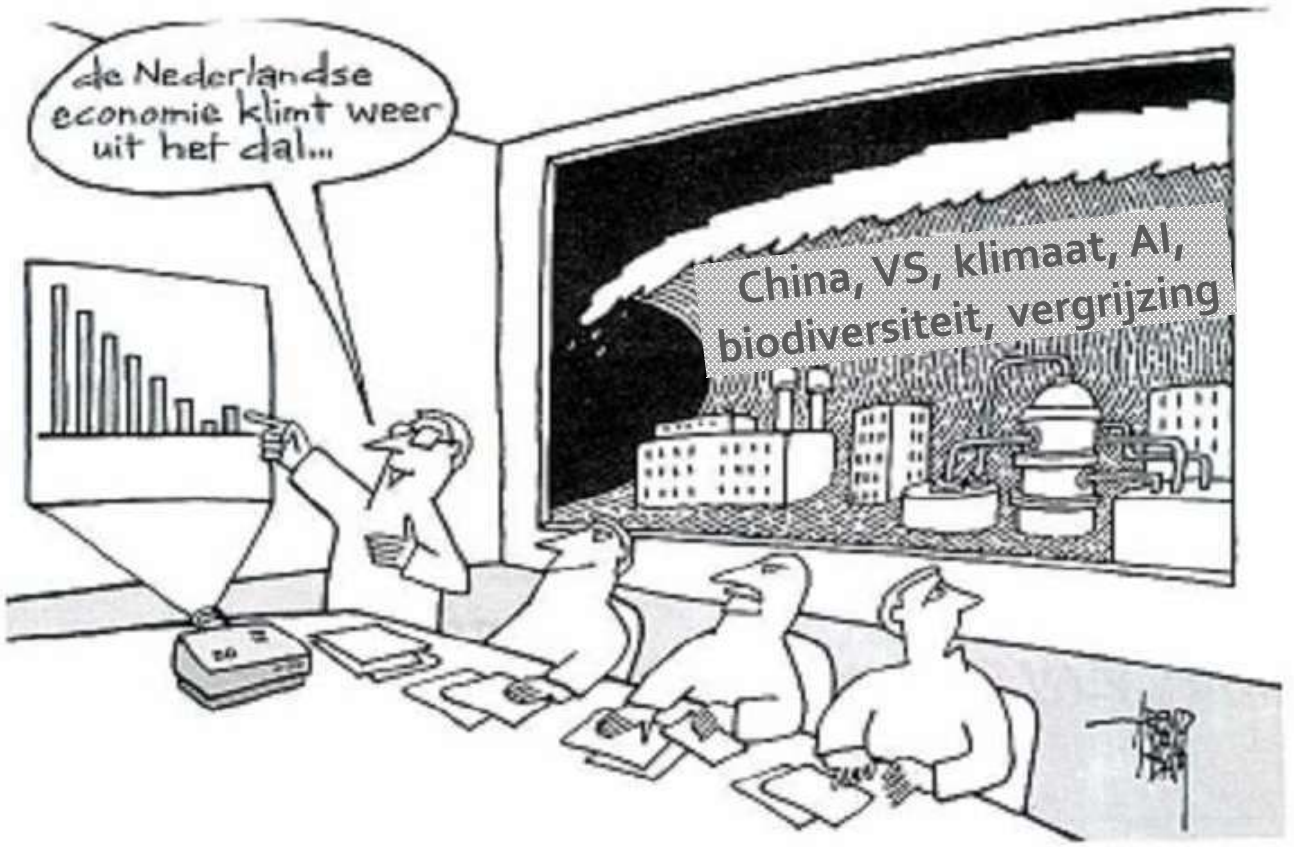
De EVMRA 2026

Vertrouwd concept in nieuw jasje

- Economische Verkenningen ten behoeve van zoektocht naar brede welvaart
  - Roerige tijden
  - Grote uitdagingen
  - Brede welvaart als denk- en doekader
- Onderzoeksconsortium
  - SEO Economisch Onderzoek, TNO, en Vrije Universiteit Amsterdam
  - In opdracht van Platform Economie van de MRA
- In kaart brengen en duiden van
  - Stand van de economie
  - Korte termijn prognoses
  - Lange termijn trends
- Basis voor 'evidence based' beleid

Het gevoel van 2026…

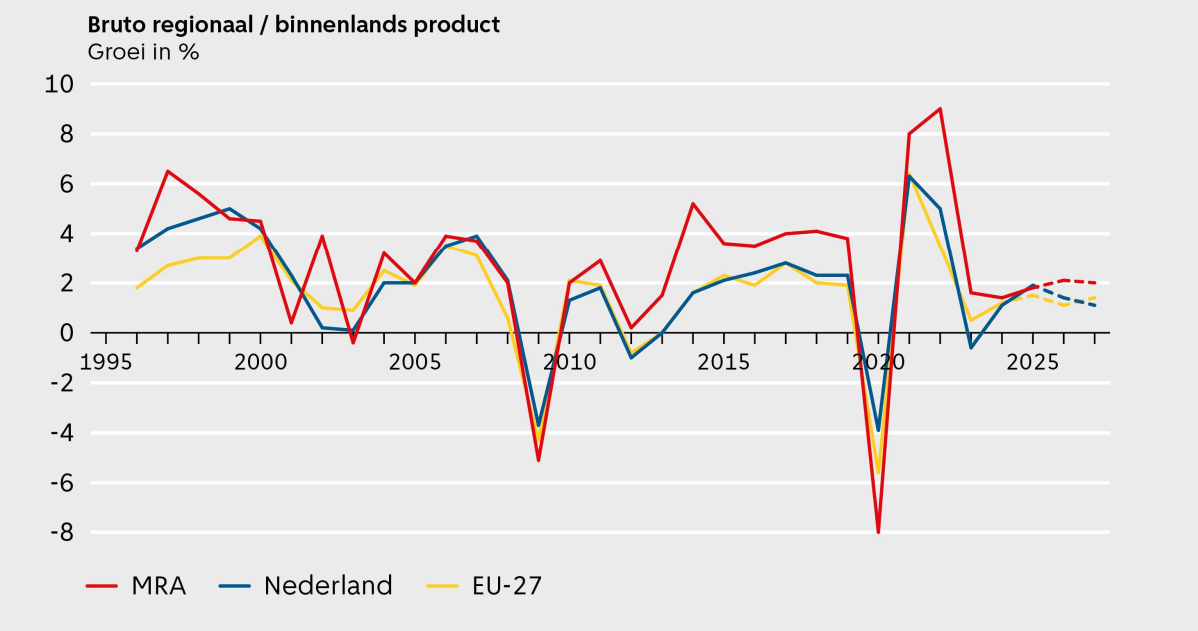

Het verhaal van 2026…

- Economie blijkt wederom bestendig tegen forse schokken…
- …maar loopt tegen capaciteitsgrenzen aan…
- … waarbij ‘groeibonus’ MRA van afgelopen decennia lijkt opgedroogd
- Internationaal oplopende conflicten en ‘rule of law’ die onder grote druk staat
- Nationaal een minderheidskabinet dat worstelt met hele grote vraagstukken
- Vernieuwing economie hard nodig vanwege noodzakelijke en wenselijke transities
- Verdeling van lusten en lasten (van transities) belangrijk aandachtspunt

Economische ontwikkeling vlakt af

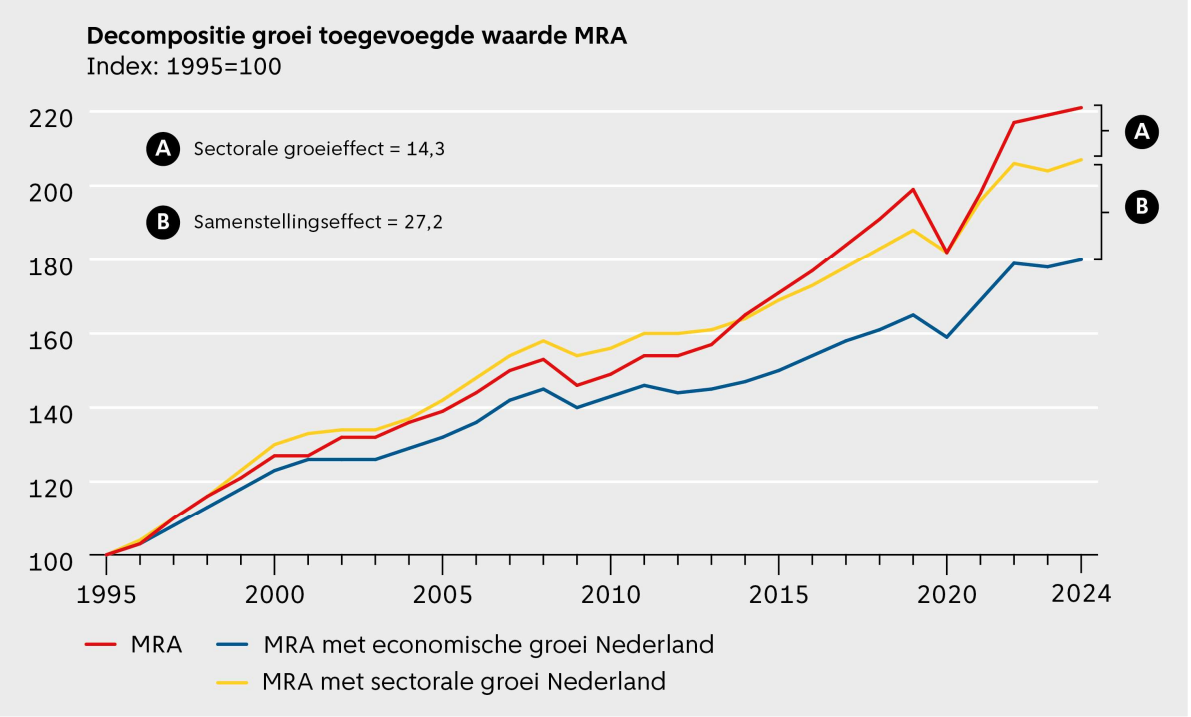
- Gouden jaren' periode 2012-2019 voorbij
- Groei MRA in 2024 en 2025 gelijk aan NL
- Groeiprognose 2026 en 2027 lastig
  - Potentieel nog steeds aanwezig
  - Maar regio gevoelig voor internationale schokken
  - Gevolgen AI hoogst onzeker

* Prognose als stippellijn; 2026 en 2027 op basis van CPB raming (Centraal Economisch Plan) van maart 2026 en ING voorspelling (sectoraal) van mei 2026.
Bron: CBS, CPB, ING, Eurostat en Europese Commissie (bewerking TNO/Vrije Universiteit Amsterdam)

Verdere analyse van economische ontwikkeling van de MRA

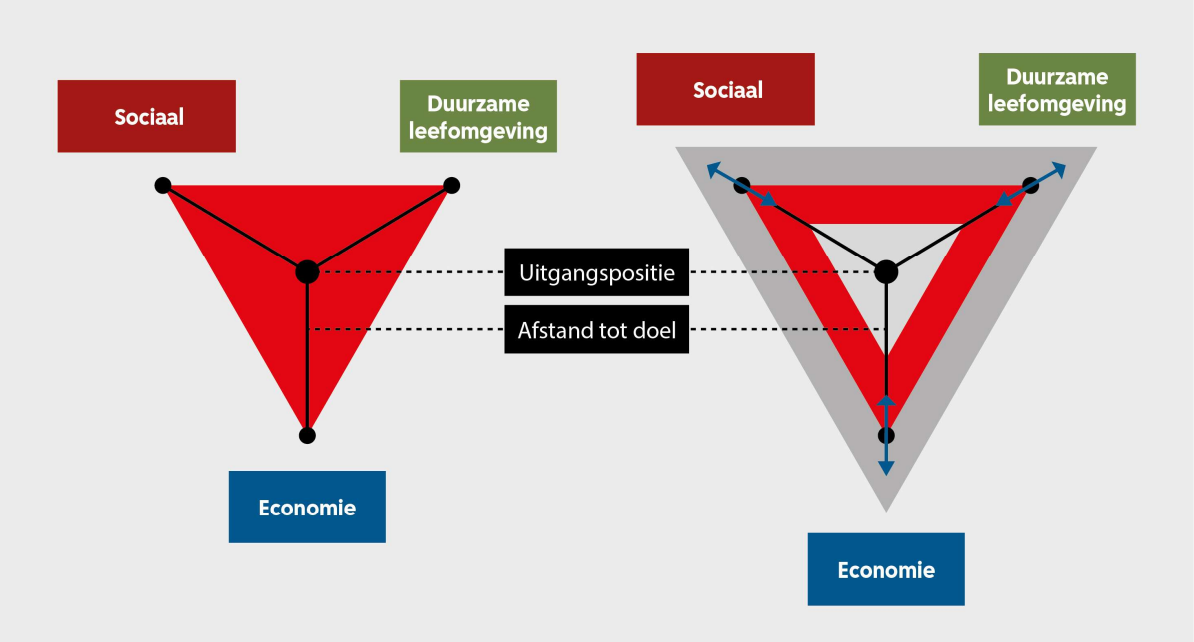
- Groeisprong in met name de periode 2008-2019
- 2/3 verklaard door unieke sectorale samenstelling van de economie van de MRA
- 1/3 door hogere productiviteit ten gevolge van agglomeratievoordelen

Bron: CBS (bewerking SEO Economisch Onderzoek)

Brede welvaart – een doe- en denkkader

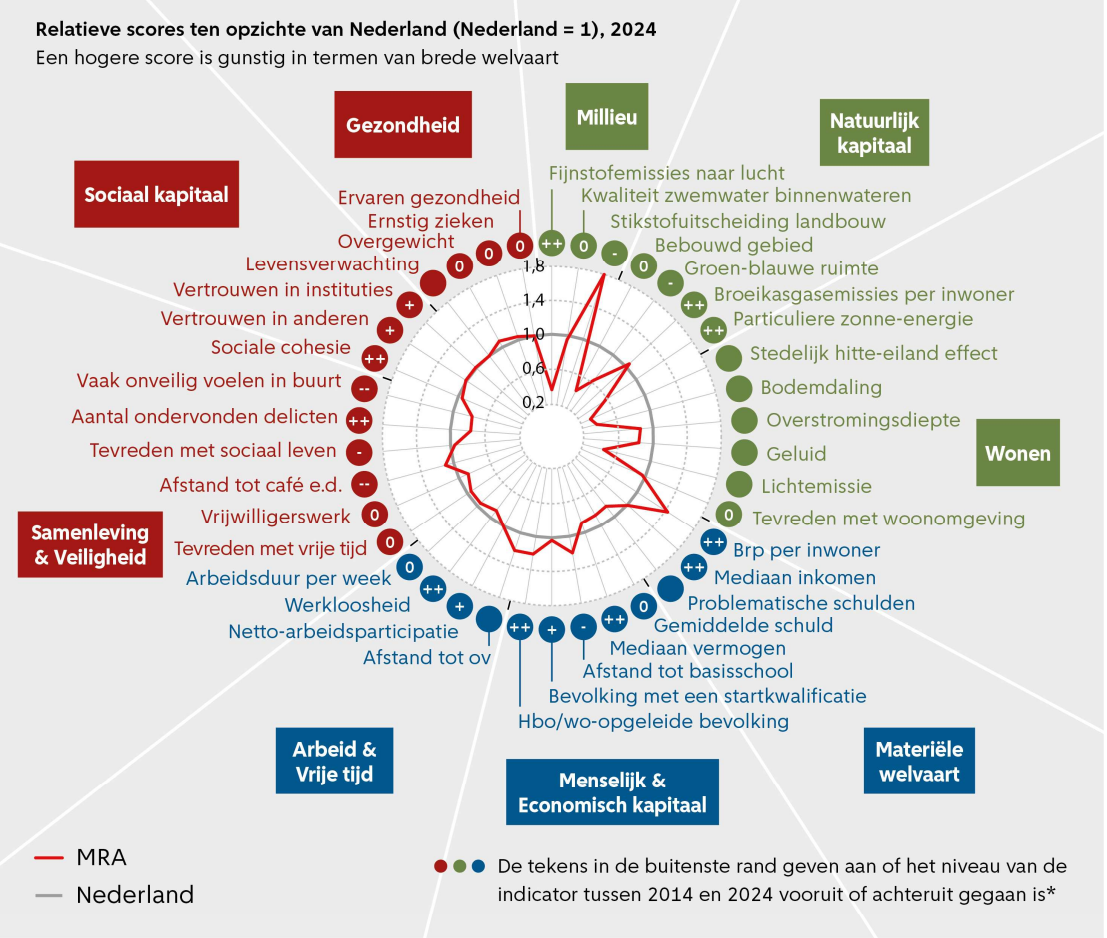
- Rijke traditie – terug naar Jan Tinbergen
- Aansluitend op werk van CBS
- “Met ons gaat het goed, maar ten koste van toekomstige generaties en generaties elders”
- Aansporing tot reflectie op fundamentele keuzes
- Dit jaar met bijzondere aandacht voor menselijk, economisch, natuurlijk en sociaal kapitaal

* Door keuzes te maken, kunnen worden afruilen kleiner (groter) worden, wat zichtbaar wordt in de kleinere lichtgrijze (grotere donkergrijze) driehoek, waarbij de afstand tussen de uitgangspositie en de doelen kleiner (groter) worden.
Bron: Vrije Universiteit Amsterdam

Brede Welvaart in de MRA

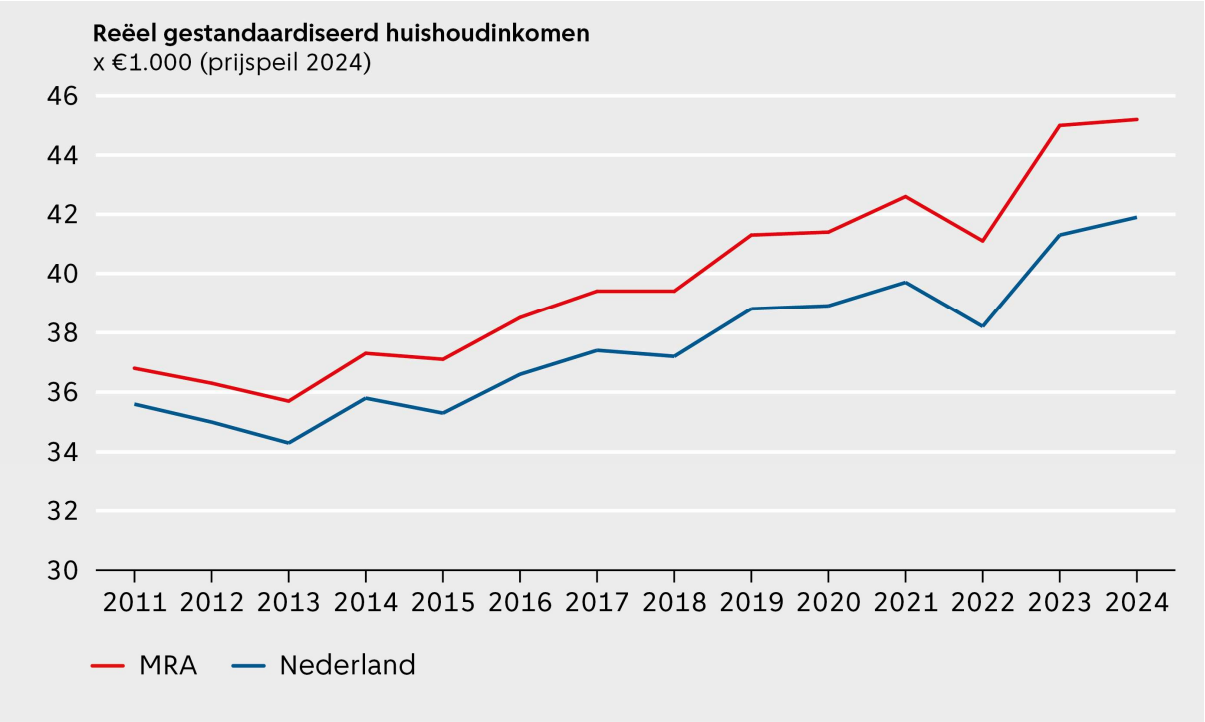
- Regio belangrijke groeimotor
- Maar ten koste van duurzaamheid
- Ruimte, milieu en arbeid beperkende factoren (zeker ook in vergelijking met grootstedelijke gebieden in de EU)

* -- achteruitgang groter dan 1,5 procent; - achteruitgang tussen 0,5 en 1,5 procent; 0 verandering tussen -0,5 en +0,5 procent; + vooruitgang tussen 0,5 en 1,5 procent; ++ vooruitgang groter dan 1,5 procent.
Bron: CBS (bewerking Vrije Universiteit Amsterdam)

Besteedbaar huishoudinkomen toegenomen

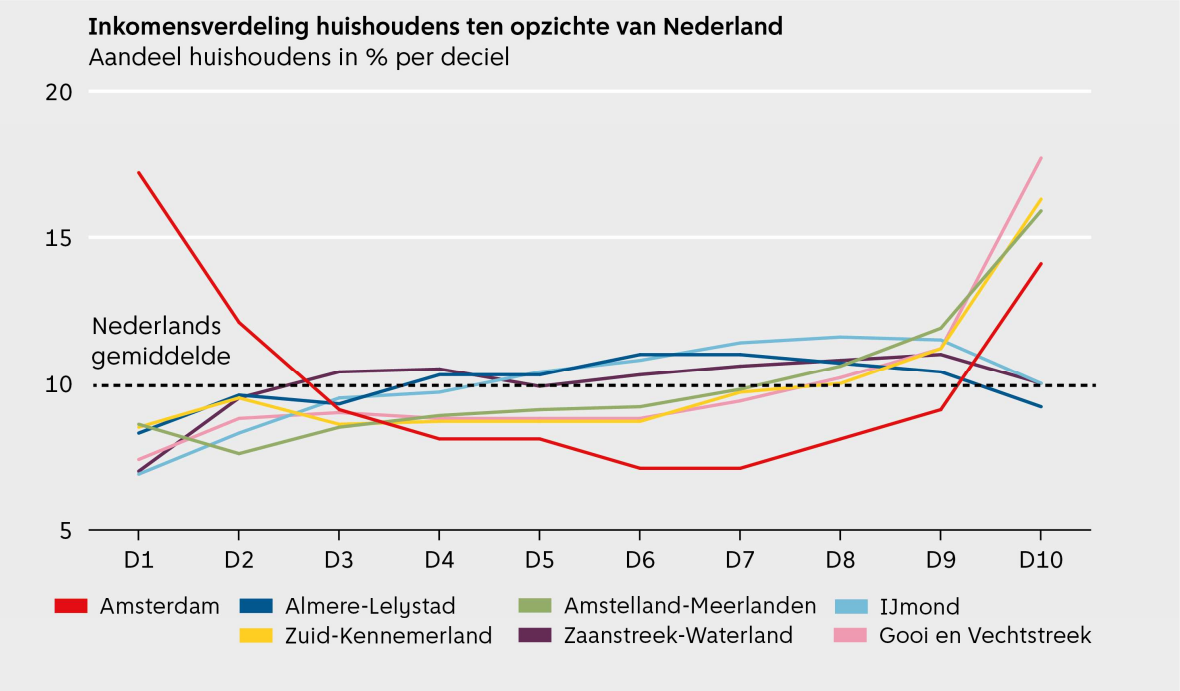
- Gemiddeld inkomen in MRA relatief hoog
- Reëel inkomen stijgt
- Reële uurlonen stijgen minder
- Verdeling ongelijk, m.n. in Amsterdam
- Schulden zijn relatief hoog

Bron: CBS (bewerking Vrije Universiteit Amsterdam)

Inkomensverdeling in de regio

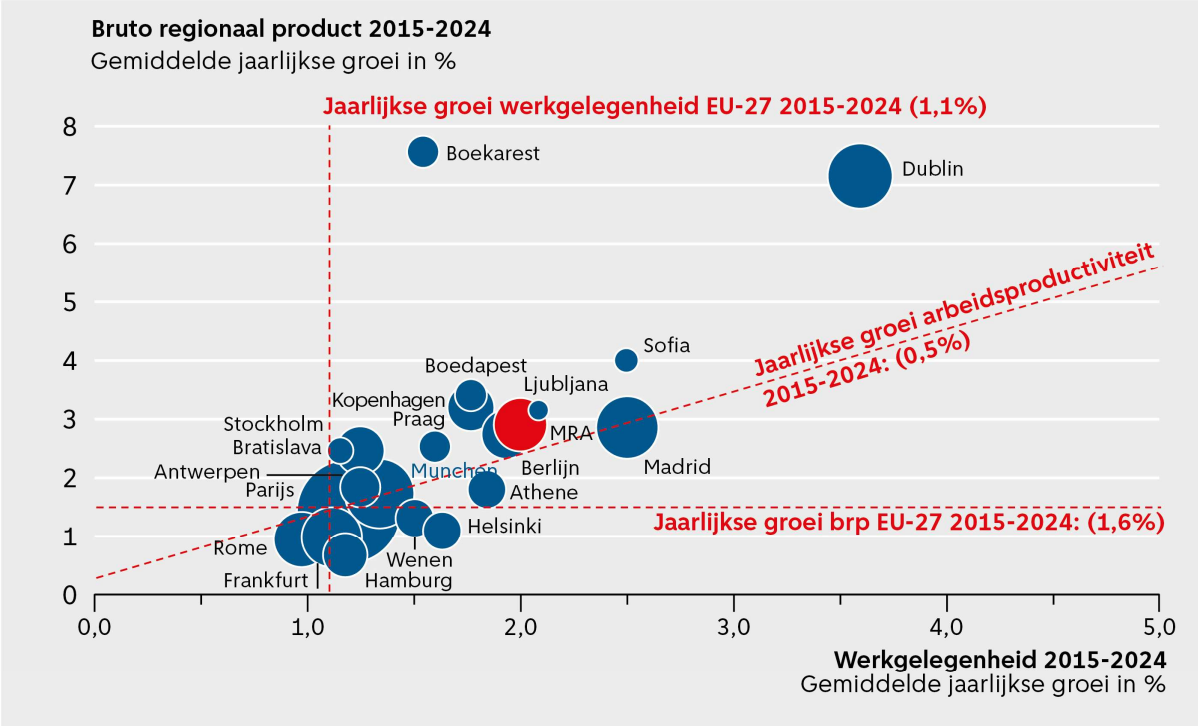
- Inkomensongelijkheid in internationaal opzicht laag (i.t.t. vermogens)
- Binnen Nederland ongelijkheid relatief hoog in MRA
- Waarbij Amsterdam een duidelijke combinatie kent van oververtegenwoordiging arm én rijk
- Die afgelopen jaren iets minder extreem is geworden

Bron: CBS (bewerking Vrije Universiteit Amsterdam)

Economie in vergelijking met andere metropolen in EU

- MRA ontwikkelt zich relatief gunstig
  - Groei brp en werkgelegenheid bovengemiddeld
  - Arbeidsproductiviteit gemiddeld
- Typische kennisintensieve diensteneconomie
- Agglomeratiekracht en specialisatie
  - Learning, sharing en matching
- Maar houdbaarheid van groei staat onder druk (in MRA, NL en EU)
- Achtergrond: rapport Draghi en Wennink

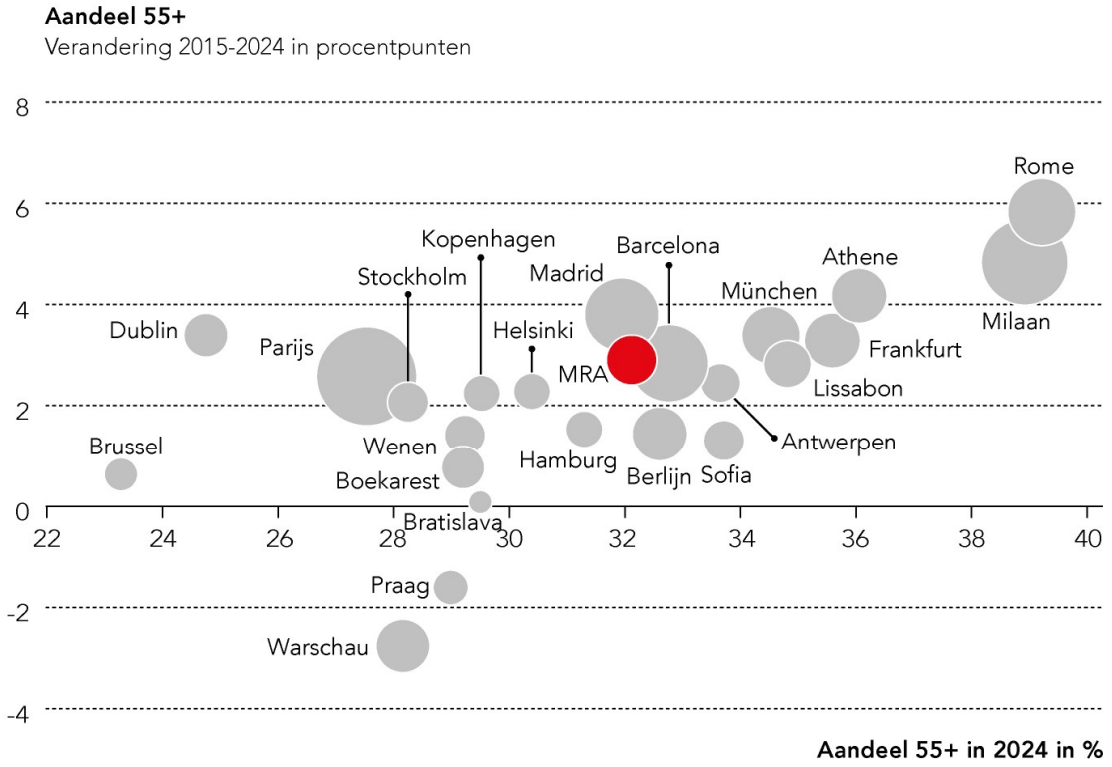

* Grootte van bol: omvang bruto regionaal product 2024. Europese regio's NUTS2.
Bron: CBS en Eurostat (bewerking TNO/Vrije Universiteit Amsterdam)

Vergrijzing

Groeibeperkende factor I

- Zuid-Europese regio's "lopen voorop"
- Staatscommissie Van Zwol (2024)
  - Eerste piek in 2040
  - En daarna rond 2070
- Steeds grotere discrepantie tussen vraag naar arbeid (door hele bevolking) en aanbod van arbeid (door beroepsbevolking) – zie ook WRR (2025)

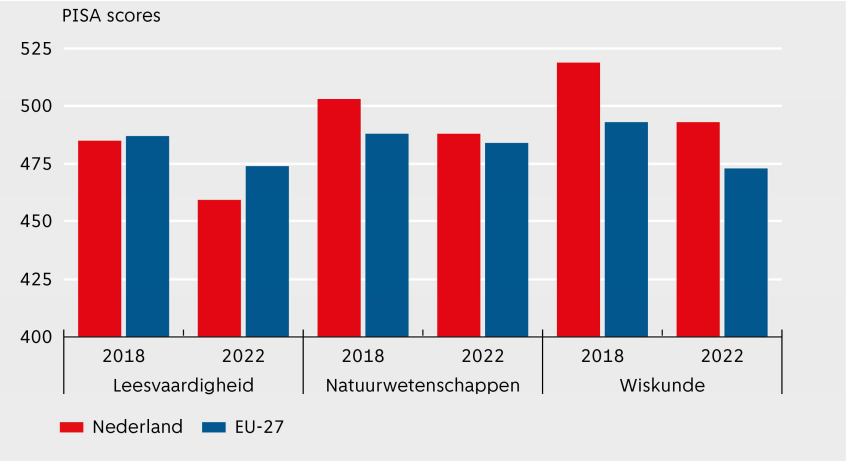

* Grootte van bol: aandeel 20-65 jarigen in 2024.
** NUTS2-regio's in Europa, waarbij de MRA gelijk is aan de provincie Noord-Holland.
Bron: Eurostat (bewerking SEO Economisch Onderzoek)

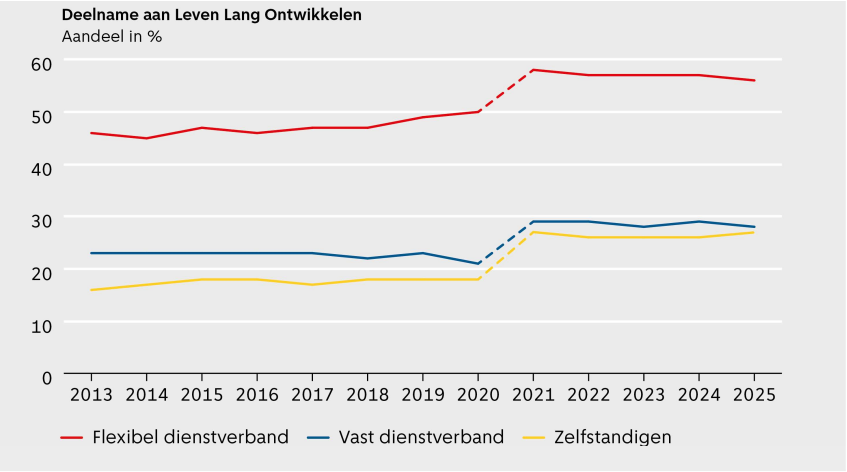
Menselijk kapitaal

Groeibeperkende factor II

- Alarmklok al geluid in 2013 (WRR)
- Motor van toekomstige groei
- Rendement op investeringen in onderwijs staat in wetenschap niet ter discussie
- Deelname aan Leven Lang Ontwikkelen komt niet echt van de grond

NB. PISA (Programme for International Student Assessment) is een erkend internationaal vergelijkend onderzoek dat de vaardigheden en kennis in leesvaardigheid, natuurwetenschappen en wiskunde van 15-jarigen test. PISA-scores zijn (voor Nederland) niet op regionaal niveau beschikbaar. Data voor Luxemburg en Spanje ontbreekt.
Bron: OECD (bewerking SEO Economisch Onderzoek)

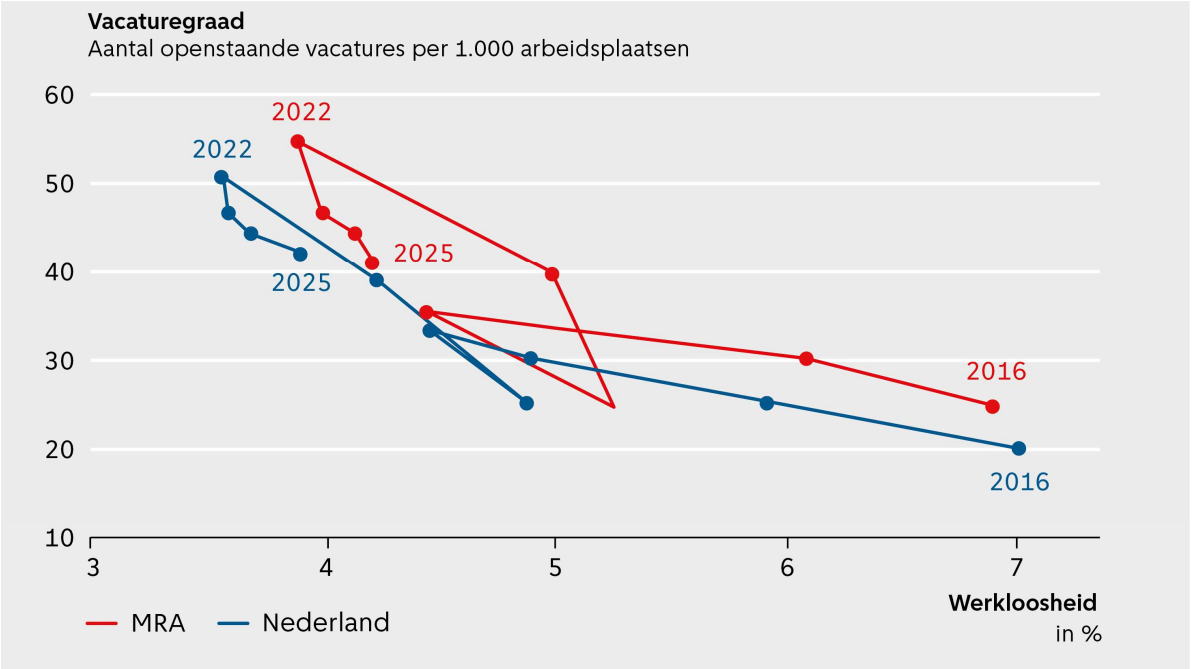

NB. Stijging tussen 2020 en 2021 wordt veroorzaakt door vernieuwing vragenlijst in de Enquête Beroepsbevolking.
Bron: CBS (bewerking SEO Economisch Onderzoek)

Functioneren arbeidsmarkt

Groeibeperkende factor III

- Veel vacatures en lage werkloosheid
- Sinds 2022 enige ontspanning
- ZZP'ers als stabiliserende factor
- Oplossingsrichtingen
  - Participatie en onbenut potentieel (?)
  - Werklozen (?)
  - Gewerkte uren (?)
  - Immigratie (?)
  - Leven Lang Ontwikkelen (!)
  - Arbeidsproductiviteit (!)
  - Sturen op wat we minder gaan doen (!)

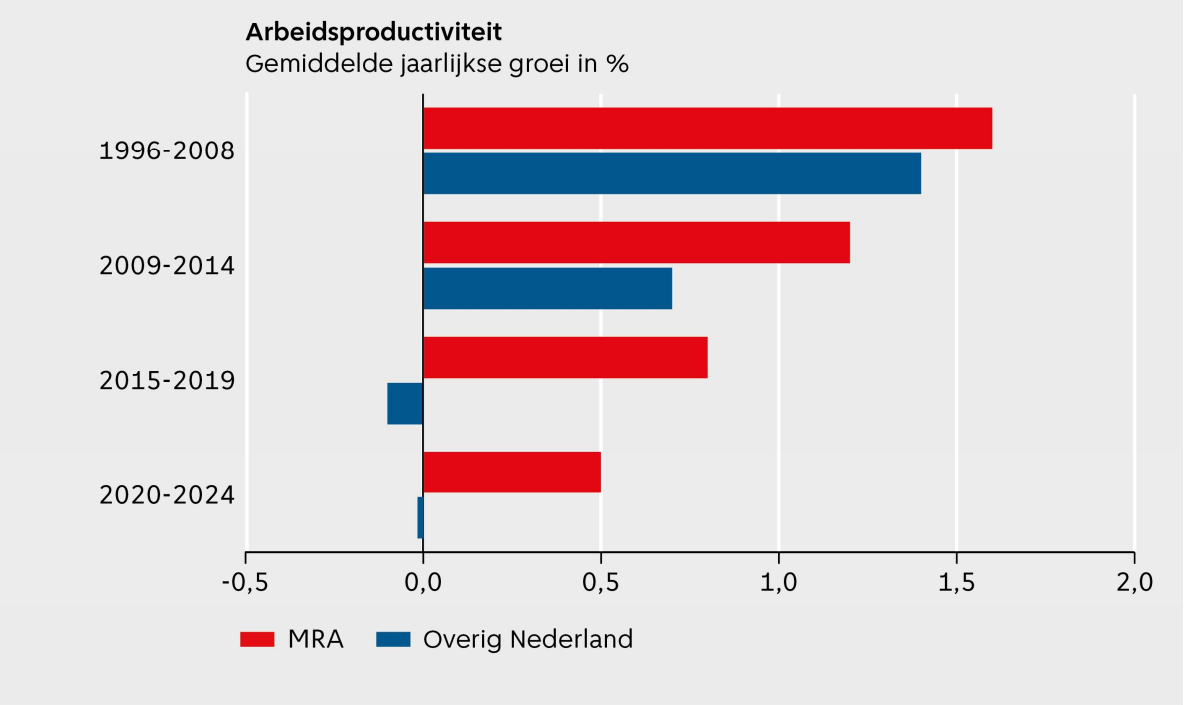

NB. De Beveridge-curve toont de samenhang tussen werkloosheid en vacaturegraad.
De lijnen verbinden opeenvolgende jaren.
Bron: CBS en UWV (Bewerking SEO Economisch Onderzoek)

Arbeidsproductiviteit

Groeibeperkende factor IV

- Europees, Nederlands en MRA vraagstuk – zie Draghi en Wennink
- In MRA is daling van groei minder sterk
- Achterliggende oorzaken daling
  - Groei arbeidsparticipatie
  - Beperkte investeringen in innovatie
  - Kwaliteit menselijk kapitaal
  - Gebrek aan creatieve destructie
  - Gebrek aan doorbraaktechnologieën
  - Arbeidsmigratie

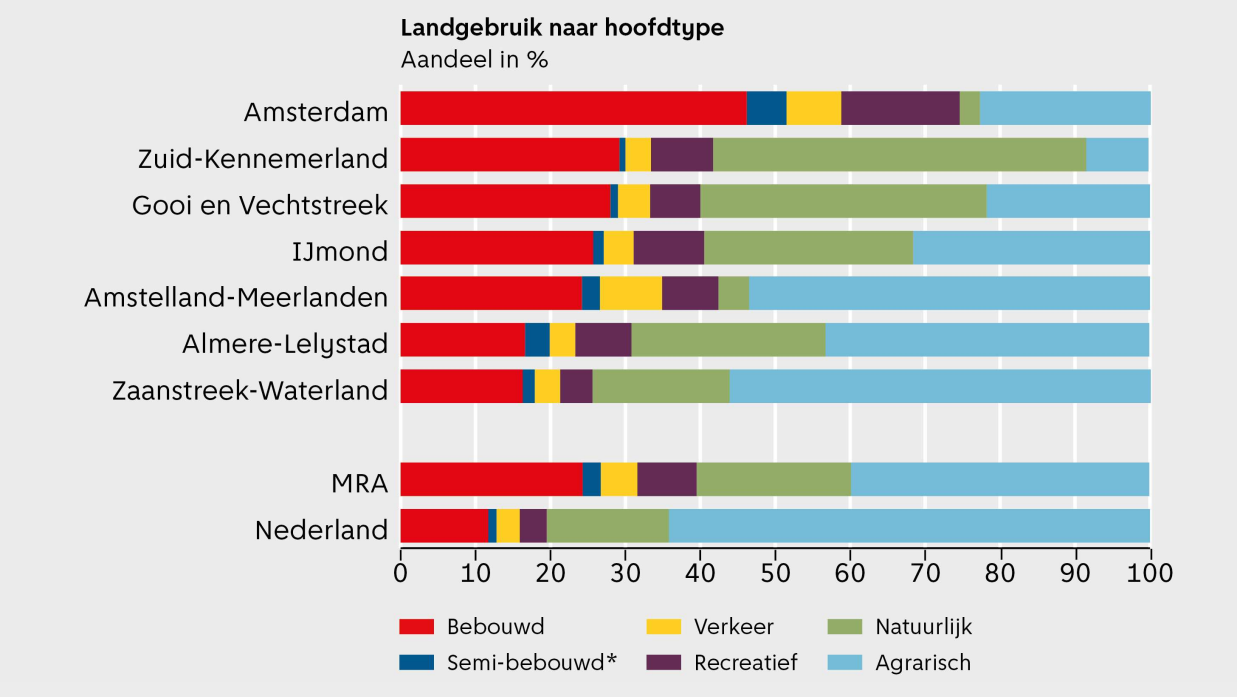

Bron: CBS (bewerking SEO Economisch Onderzoek)

Ruimte

Groeibeperkende factor V

- ‘Beschikbare’ ruimte zeer beperkt
- Zeker als we rekening houden met restricties op gebruik
- Verhouding wonen-werken niet heel uitzonderlijk in MRA

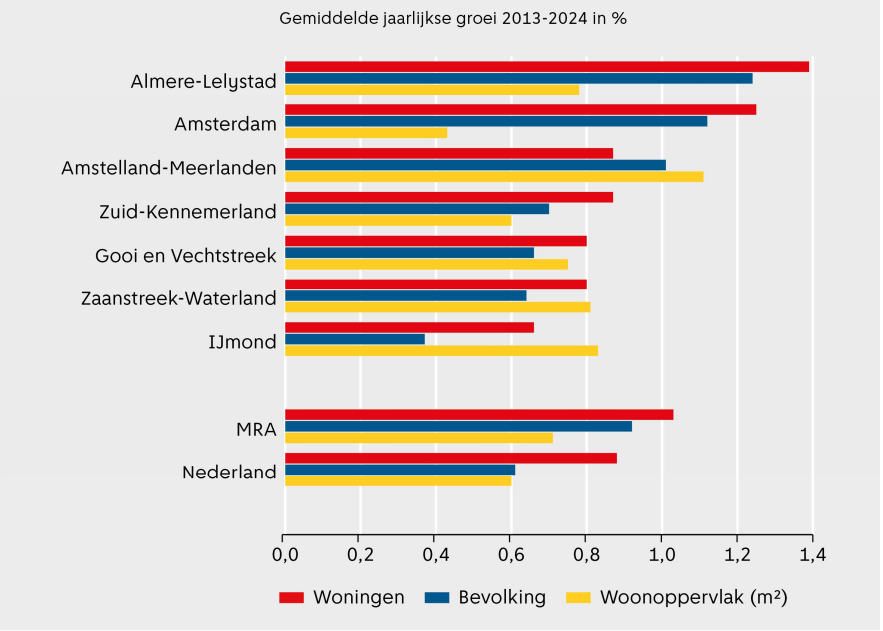

* Semi-bebouwd omvat stortplaatsen, begraafplaatsen, delfstofwinplaatsen, bouwterrein, semi-verhard overig terrein en zonneparken.
Bron: CBS (bewerking Vrije Universiteit Amsterdam)

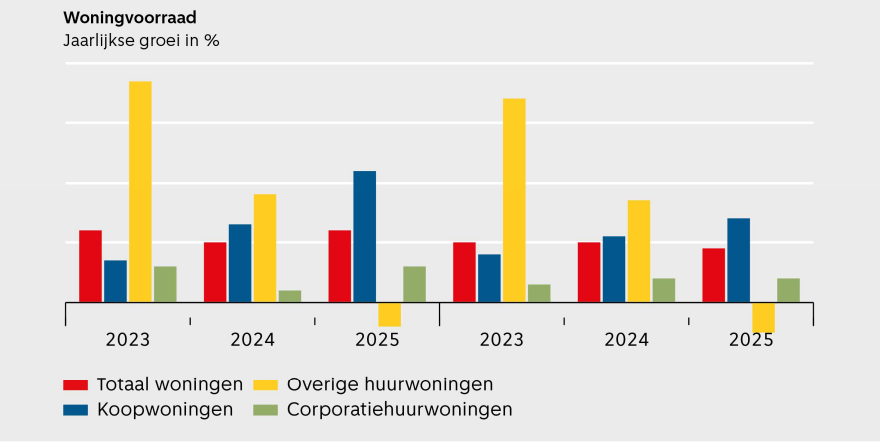
Woningmarkt

Groeibeperkende factor VI

- Aantal woningen groeit
- Maar huishoudens verdunnen
- Woningen worden kleiner
- Overige huur recent onder grote druk
- Prijzen blijvend hoog en snel stijgend (van met name grond)

Bron: CBS en BAG (bewerking Vrije Universiteit Amsterdam)

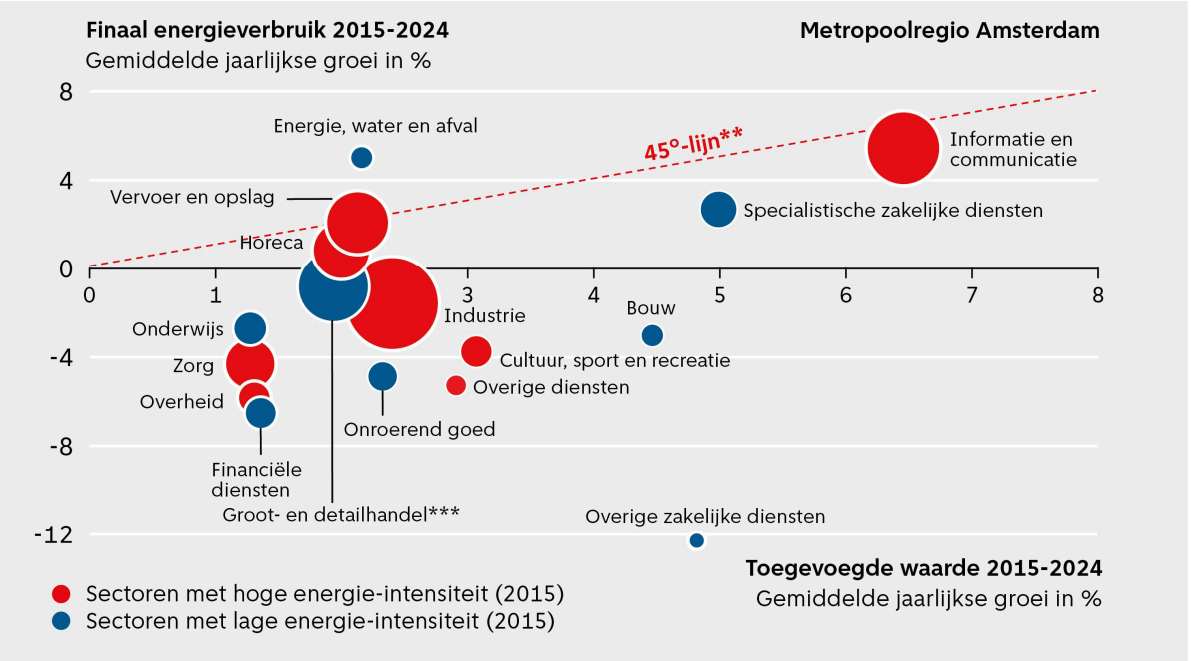

Bron: CBS (bewerking SEO Economisch Onderzoek)

Energie

Groeibeperkende factor VII

- Energietransitie op weg
- Maar netcongestie groot probleem
- Tempo transitie te laag voor klimaatdoelstellingen…
- … en streven naar meer onafhankelijkheid
- ICT en Industrie grote gebruikers met hoge energie-intensiteit

* Grootte van bol: energieverbruik in 2024.
** De 45°-lijn geeft zicht op de verhouding tussen toename in energieverbruik en groei in toegevoegde waarde.
*** Gegevens over energieverbruik zijn voor Groot- en detailhandel alleen als totaal beschikbaar.
Bron: Klimaatmonitor/CBS (bewerking SEO Economisch Onderzoek)

Uitvoeringskracht

Groeibeperkende factor VIII

- Basis is momenteel niet op orde (infra, scholing, publieke voorzieningen, etc.)
- Challengen van gevestigde belangen lastig maar onvermijdelijk
- Schaarste kan disciplinerend werken
- Aandacht voor verdeling van kosten en baten essentieel
- Vasthouden aan beleidskoers op lange termijn nodig voor betrouwbaarheid en richting
- Europese en regionale coördinatie van beleid voorwaarde voor effectiviteit

Bij wijze van conclusie

- Regio krachtig en weerbaar, maar groeimodel van afgelopen 30 jaar is vastgelopen
- Vernieuwing economie hard nodig vanwege noodzakelijke en wenselijke transities
- Maar weerstand is groot vanwege gevestigde belangen en transitiekosten
- En gebrek aan ruimte, energie, arbeid en creatieve destructie zetten rem op ontwikkeling
- Omarm de creatieve destructie; creëer de ruimte voor een vernieuwende economie
- En zet daarbij in op intensivering van samenwerking en coördinatie van beleid op regionaal en Europees niveau

Economische Verkenningen MRA 2026

Eerste exemplaar voor Melanie van der Horst

Voorzitter platform Economie MRA &

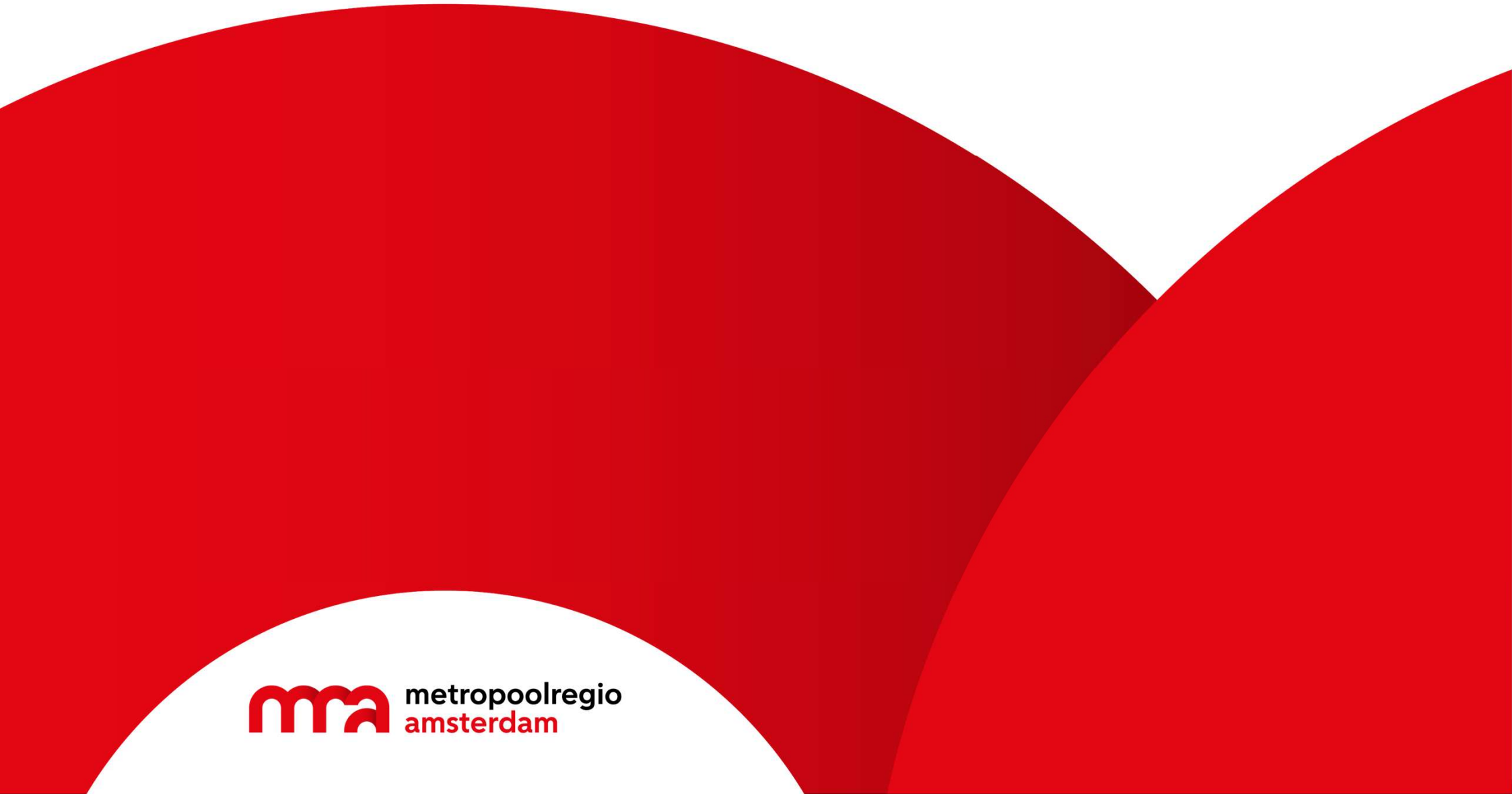
Wethouder Economische Zaken gemeente Amsterdam

Vragen?

In gesprek over de Economische Verkenningen MRA 2026

Dank voor uw komst en blijf ons volgen

www.metropoolregioamsterdam.nl/evmra

metropoolregio
amsterdam